ЗАДАННІ ГАРАДСКОГА МІЖПРАДМЕТНАГА КОНКУРСУ
“ШЛЯХАМІ ТВОРЦАЎ” (2024 г.)

Заданне 1. Выбраць верны варыянт адказу ці некалькі варыянтаў адказу.

1. Палітыка, якая праводзілася ў БССР з ліпеня 1924 г., атрымала назву палітыкі ______________. Яе можна разглядаць у якасці састаўной часткі савецкай нацыянальнай палітыкі.
А) палітыка беларусізацыі;
Б) палітыка санацыі;
В) палітыка камасацыі;
Г) палітыка калектывізацыі.

2. Хто з ніжэйпералічаных асоб быў арганізатарам аб’яднання “Маладняк”?
А) Адам Бабарэка;
Б) Анатоль Вольны;
В) Алесь Дудар;
Г) Міхась Чарот.

3. Запішыце імя і прозвішча паэта, які прыдумаў і ўвёў у беларускую мову шмат новых слоў. Напрыклад: “летуценне”, “адлюстроўваць”, “мэтазгодна”.
А) Язэп Пушча;
Б) Уладзімір Дубоўка;
В) Янка Купала”;
Г) Тодар Кляшторны.

4. Пра каго казалі так “Прыйшоў …, за ім - пяцьсот”
А) Ян Чачот;
Б) Іван Банкрот;
В) Лявон Балот;
Г) Міхась Чарот.

5. Каго з паэтаў у друку называлі “новым Багдановічам”, “еўрапейскім паэтам у поўным сэнсе гэтага слова”? Яго творчасць вызначаецца інтэлектуальнай ускладнёнасцю, філасофскім падтэкстам.
А) Уладзіміра Дубоўку;
Б) Юлія Таўбіна;
В) Юрку Лявоннага;
Г) Уладзіміра Жылку.

6. Якая літаратурная арганізацыя на пачатку 1930-х гадоў фактычна пераўтварылася ў надлітаратурную і выпрацоўвала жорсткія ідэалагічныя схемы, строга сачыла за тым, каб у творах пісьменнікаў не было “шкодных адступленняў” ад гэтых схем?
А) “БелАПП”;
Б) “Полымя”;
В) “Узвышша”;
Г) “Маладняк”

7. Першай нацыянальнай мастацкай кінастужкай у Беларусі была “_________” (1926) рэжысёра Ю. Тарыча (па аповесці М. Чарота “________”)?
А) “Лясная быль” па аповесці “Ваўчаняты”;
Б) “Ваўчаняты” па аповесці “Лясная быль”;
В) “Лясная быль” па аповесці “Свінапас”;
Г) “Ваўчаняты” па аповесці “Свінапас”.

8. Хто з вядомых паэтаў “Маладняка” стаў адыёзным крытыкам пад псеўданімам Тодар Глыбоцкі, цкаваў у сваіх артыкулах “узвышэнцаў”?
А) Анатоль Ажгірэй;
Б) Аляксандр Дайлідовіч;
В) Тодар Кляшторны;
Г) Уладзімір Жылка.

9. У Канстытуцыі БССР 1937 г. вышэйшым заканадаўчым дзяржаўным органам называўся:
а) Вярхоўны Савет БССР;
б) Савет народных камісараў БССР;
в) Аблвыканкамзах;
г) Палітбюро Камуністычнай партыі Беларусі (бальшавікоў).

10. Разгон Першага Усебеларускага з’езду быў учынены па загадзе гэтага органа:
а) Бюро Цэнтральнага камітэта РСДРП(б);
б) СНК Заходняй вобласці і фронту;
в) Аблвыканкамзах;
г) ВРК Заходняга фронту.

11. Колькі беларускіх школ працавала на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў 1938/1939 навучальным годзе?
а) 359;
б) 0;
в) каля 100;
г) каля 50.

12. Палітыка перасялення сялян на хутары, якая заахвочвалася польскімі ўладамі ў Заходняй Беларусі, атрымала назву:
а) парцэляцыя;
б) камасацыя;
в) пацыфікацыя;
г) асадніцтва.

13. Хто стаў першым рэктарам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта?
а) Ул. Пічэта;
б) Ус. Ігнатоўскі;
в) А. Смоліч;
г) В. Ластоўскі.

14. Будынак Дзяржаўнай бібліятэкі БССР быў пабудаваны па праекце гэтага архітэктара:
а) І. Лангбард;
б) Г. Лаўроў;
в) У. Вараксін;
г) І. Запарожац.

15. Якую назву атрымаў кірунак грамадска-палітычнай думкі, які спалучае агульнадэмакратычныя ідэі і мэты з задачамі сацыяльнага і нацыянальнага вызвалення прыгнечаных народаў?
а) Нацыянал-дэмакратызм;
б) Сацыял-дэмакратызм;
в) Хрысціянская дэмакратыя;
г) Рэвалюцыйны нацыяналізм.

16. Які накірунак у авангардным мастацтве найбольш адпавядае духу “маладнякоўства”?
а) Супрэматызм;

б) Сімвалізм;
в) Футурызм;
г) Сюррэалізм.

17. Хто быў падпісантамі так званага “ліста трох”?
А) Андрэй Александровіч;
Б) Анатоль Вольны;
В) Алесь Дудар;
Г) Міхась Зарэцкі.

Заданне 2. Расставіць падзеі ў правільнай храналагічнай паслядоўнасці

1. А) З’езд прадстаўнікоў Беларускай праваслаўнай царквы, на якім была абвешчана яе аўтакефалія (09.07.1927 г.);
   Б) Стварэнне беларускага Саюзу ваяўнічых бязбожнікаў (1925 г. ці 1926 г.);
   В) Пазбаўленне рэлігійных арганізацый права валодання зямлёй на тэрыторыях, падуладных бальшавікам (1917 г.);
   Г) Знішчэнне Свята-Пятра-Паўлаўскага сабору на Саборнай плошчы ў Менску (1936 г.).

2. А) Аб’яўленне незалежнасці БНР (25.03.1918 г.);
   Б) Пачатак працы I Усебеларускага з’езду (сьнежань 1917 г.);
   В) Стварэнне Літбел (27.02.1919 г.);
   Г) Першае абвяшчэнне ССРБ (30-31.12.1918 г.)

3. А) Увядзенне сямігодкі ў якасці асноўнага тыпу школы замест дзевяцігодкі ў БССР (1922 г.);
   Б) Стварэнне Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (1921 г.);
   В) Прыняцце пастановы СНК БССР аб увядзенні ўсеагульнага сямігадовага навучання ва ўсіх мясоцвасцяў рэспублікі (1932 г.);
   Г) Закрыццё рабфакаў (1939\1940 гг.)

4. А) Утварэнне Саюза пісьменнікаў БССР (1934 г.);
   Б) Рэарганізацыя “Маладняка” (1928 г.);
   В) Першы раскол “Маладняка” і ўзнікненне “Узвышша” (1926 г.);
   Г) Стварэнне БелАПП (1929 г.).

5. А) Фальсіфікацыя справы “Саюза вызвалення Беларусі” супраць дзеячаў беларускай культуры (1930 г.);
   Б) Самагубства Аляксандра Чарвякова падчас правядзення XVI з’езда КП(б)Б (чэрвень 1937 г.);
   В) Забойства (расстрэл) органамі НКВД больш за 100 прадстаўнікоў беларускай інтэлектуальнай эліты, з якіх 22 былі паэты (29.10.1937 г.);
   Г) Мікалай Гікала прызначаны першым сакратаром ЦК КП(б)Б (1932 г.).

Заданне 3. Музычнае заданне. Пазнайце аўтара верша, на які напісана песня. Суаднясіце фотаздымак з аўтарам верша.

Заданне 4.

Частка А. Прачытайце звесткі аб гістарычных асобах. Выпраўце факталагічныя памылкі.

№	Гістарычная асоба	Адказы
1	**Тарашкевіч Браніслаў Адамавіч** з'яўляўся адным з лідараў Беларускай сацыялістычнай грамады, а пасля яе распаду ў 1918 г. – Камуністычнай партыі Беларусі. У 1922 г. выбраны паслом (дэпутатам) сейма Польшчы, узначаліў у ім пасольскі клуб "Змаганне". Двойчы, у 1927 і 1931 гг, быў арыштаваны польскімі ўладамі і засуджаны адпаведна на 12 і 8 гадоў зняволення. У выніку абмену палітвязнямі з 1933 г. жыў у СССР. У 1934 г. быў асуджаны да вышэйшай меры пакарання і расстраляны.	1. 2. 3.
2	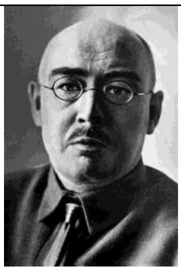 **Ігнатоўскі Усевалад Макаравіч** Беларускі гісторык і грамадскі дзеяч. У 1911 г. скончыў Маскоўскі ўніверсітэт. Да кастрычніка 1917 г. член партыі эсэраў. За ўдзел у рэвалюцыйным руху неаднаразова арыштоўваўся. Прафесар БДУ, дэкан факультэтаў грамадскіх навук і педагагічнага, намеснік рэктара ўніверсітэта. З 1926 г. старшыня Інбелкульта. У 1929 —1931 гг. другі прэзідэнт Беларускай акадэміі навук. Напісаў шэраг навуковых прац— «Кароткі нарыс гісторыі Беларусі», «Гісторыя Беларусі ў XIX і пачатку XX ст.», «1863 год на Беларусі». Расстраляны ў 1931 г.	1. 2. 3.
3	**Цішка Гартны (Самуіл Яфімавіч Плаўнік)** Працаваў фрэзероўшчыкам на заводзе «Вулкан». Працаваў рэдактарам газеты «Савецкая Беларусь», часопіса «Полымя». Аўтар першага беларускага рамана «Паднятая цаліна». У 1931г. за ўдзел у антыпартыйных групоўках і за сувязь з нацдэмаўскімі і фашысцкімі элементамі быў выключаны з Саюза пісьменнікаў БССР. Публічна пакаяўся і прызнаў свае памылкі. У 1936 г. Цішка Гартны быў арыштаваны органамі НКУС. , Знаходзячыся ў турме, быў абвешчаны псіхічна хворым, у сувязі з чым пераведзены ў псіхіятрычную лячэбніцу, дзе памёр.	1. 2. 3.
4	**Юлі Таўбін (Юдаль Абрамавіч Таўбін)** Геніяльны паэта заканчвае педтэхнікум у Мсціслаўлі. Свой першы верш надрукаваў, калі яму было 26 гадоў, у часопісе "Узвышша Калінішчы" (Клімавічы). Адна з самых значных паэм носіць назву "Таўрыда". Яго называлі "беларускім Арцюрам Рэмбо". 1933 годзе яго ў першы раз арыштавалі і выслалі ў Цюмень, дзе ён працаваў у мясцовым тэатры. Там Таўбіна паўторна арыштавалі і этапавалі ў Мінск. Апошні год жыцця ён правёў за кратамі, пад допытамі і катаваннямі, а 29 кастрычніка 1935 г. яму вынесены смяротны прысуд, які быў выкананы ў тую ж ноч.	1. 2. 3. 4.
5	**Уладзімір Жылка** У 1923 годзе Жылка выехаў на вучобу ў Кракаўскі ўніверсітэт – як стыпендыянт чэшскага ўрада. У 1926 г. быў запрошаны ў Мінск для ўдзелу ў навуковай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і застаўся тут жыць . У 1927 г. быў выдадзены зборнік вершаў «З палёў усходніх крэсаў» У 1937 г. Абвінавачаны ў прыналежнасці да міфічнага "Саюзу вызвалення Беларусі". Памёр Уладзімір Адамавіч Жылка 01.03.1933 ад сухотаў у ссылцы.	1. 2. 3.

Частка Б. Прачытайце вытрымкі з фельетонаў Анатоля Вольнага пра сваіх паплечнікаў-маладнякоўцаў, запішыце іх імёны.

1. “**…** брандмэйстар „Маладняка“. Яго ўсе хваляць. Гэта ўжо прызвычаілася, надакучыла, няцікава.
Ну, хто-ж ня ведае, што ён добры паэта, гэтае лірычнае сапрана „Маладняка“. Але гэта, я-ж казаў, ужо празвычаілася. Я новае напішу пра…
“Калі гэта было, каб беларускі падпасак з-пад саламянай страхі, ды яшчэ з-пад Рудзенску, ды быў здольны, ды яшчэ і як здольны:
- І да паэзіі
- І да прозы
- І да драматургіі..”
“Малы **…** слухаў словы крытыкаў, сасаў матчыну грудзь, а потым адарваўся ад грудзі ды да маткі:
“Крыжам бы іх каля плоту!
Ды – трах!
Які тут страх?”
Потым гэтыя словы **…** запісаў у паэму “Босыя на вогнішчы”.

2. “Пішу пра таго паэта, пры выступленьнях разам з якім у прэзыдыум прыходзяць запіскі з запытаньнямі:
- Сямейны склад выступаючых паэтаў?
А потым ужо:
- Таварыш **…**, дазвольце з вамі пазнаёміцца.
… І таварыш **…** дазволіць пазнаёміцца, а на другі дзень затое таварыш **…** у роспачы будзе пісаць: “завядуць мяне людзі ў зьвярынец і напішуць рукамі не чапаць”.
У роспачы на другі дзень таварыш **…** п’е кефір і слабенькія віна.
“Люблю, кажа, піць каньяк, бо, напершае, ён кісьленькі, а па-другое не апьяняе”.
На выгляд **…** вельмі сымпатычны малады хлапчук.
…Вось чаму і запіскі прыходзяць у прэзыдыум…”
“**…** нам, рэдакцыйным працаўніком, вядомы тым, што ён шмат ходзіць.
Гэтай першапачатковай кваліфікацыі яго навучыў Галубок, у якога некаторы час працаваў, навучыў яго якасьці, неабходный для вандроўнага артыста.
Што і казаць, артыстам ад гэтага **…** ня стаў, але праз тое ходзіць ён шмат і ходзіць старанна.

“Яшчэ ў дзіцячыя гады **…** прызадумаўся над сваім будучым лёсам.
З расійцаў Пушкін, думал малады **…**, вырас у найвялікшага паэта, Гогаль у найвялікшага празаіка, Бялінскі ў найвялікшага крытыка, а яны да гэтага яшчэ і беларусамі не былі.
Паглядзім, што з мяне вырасце, рашыў малады **…** і пачаў пісаць разам і вершы, і прозу, і крытыку”.
“Рэвалюцыянэр з пялёнак”

3. “Здольны паэта. Усім вядома, што многія дзяўчаты, журыліся над сумам яго “Апошняй песьні” і над сумам тых вершаў, што вышлі пасьля яго “Апошняй песьні”. Але я новае хачу сказаць аб ім. На Украіне яго завуць “найкрашчы бузоцёр”.
… цяпер у Маскве на правох „приват-доцента, пополняющего свои знания“.
Наогул, яго маемасьць дае яму самыя шырокія магчымасьці перасоўвацца з гораду ў горад без насільшчыкаў, чым ён сумленна і карыстаецца ня менш, чым раз у месяц”

4. Беларусізаваўся **…** непасрэдна ў пялёнках, беларусізаваўся стала і канчаткова, бо гаворыць увесь час беларускай моваю, зусім не падазраючы, што гэта ён гаворыць на паднарэчыі вялікага расейскага нарэчыя, як гэта сьцьвярджаюць некаторыя дацэнты.
“**…** ўпарты і разумны сын Беларусі…
Адзін вучань на Аршаншчыне, калі яго запыталіся, што ён ведае аб **…**, - ухільна сказаў:
- **…** вучылі на папа, але поп з яго не выйшаў. Каб я быў сумленным праваслаўным, дык з тае прычыны я б толькі пашкадаваў бы, бо пры ўпартасьці **…** ён бы, нарэшце, канчаткова высьвятліў, як яно: бог існуе ці не, зноў жа калі існуе, дык які бог праўдзівы: жывацаркоўны ці мікалаеўскі.
Але, як той сказаў, поп з яго не выйшаў і таму ўсе клопаты за далейшы лёс чалавека палі на галовы літаратурных крытыкаў, бо **…** са ўсёй упартасьцю ўзяўся за літаратуру”

Заданне №5

<u>Адкажыце на пытанні да наступных вершаў:</u>

1. На нашым карку торг спраўляе смела Масква з Варшавай, з Рыгай і Літвой, І наша змучанае катам цела Штогодна новай кроіцца мяжой. Масква сусвету вушы прашумела Пра самавызначэнне аж да зор. Смаленск дзе? Невель? Гомель дзе падзела? Стварыла гомельскі ганебны калідор”	**Якую гістарычную падзею крытыкуе аўтар вершы? Запішыце дакладную дату гэтай падзеі і імя аўтара**.
2. Дол капалі яму далакопы даўно, Далакопы чужыя, ня нашы: -- Вы падмурак для нас, для сяўбы нашай гной, Для жывёліны нашае паша… Самі вінны ва ўсім. Ляжа ганьба на нас; Наша воля, наш розум і сіла Хай маўчаць і цяпер, ў гэты дзень, ў гэты час Над глыбокай і сьвежай магілай.	**Кім, калі і з якой нагоды быў напісаны наступны верш?**
3.Такі разлом, туга такая! І баюць байкі баюны Северо-Западного края... Плююць на сонца і на дзень. О, дух наш вольны, дзе ты, дзе ты? Ім мураўёўскі б гальштук ўздзець, Нашчадкам мураўёўскім гэтым...	**Што такое “мураўёўскі гальштук” і каго аўтар называе “нашчадкамі мураўёўскімі”?**
4. Хачу жыць, падаючы, але не занепадаючы. Высока паднятым сілай часоў, здабыць сталае месца на гале зямной. Ведаю свае заганы. Але гэта – мая задача. Мне – дваццаць першы год. Жыцьцё ня за, а перада мной	**Хто аўтар верша і колькі год жыцця заставалася “перад ім”?**
5. Купалінка-купалінка, цёмная ночка, Цёмная ночка, а дзе ж твая дочка, Цёмная ночка, а дзе ж твая дочка. Мая дочка у садочку ружу, ружу поліць, Ружу, ружу поліць, белы ручкі коліць, Ружу, ружу поліць, белы ручкі коліць.	**Хто і для якога мерапрыемства напісаў гэты верш?**
6. Хочу жыць, Захлынацца і верыць. Піць каханьня нязьведаны боль .. **Дай** руку мне, **Дай** вусны, дай сэрца, **Дай** мне воч тваіх чад-алькаголь. **Сёньня** п’яны вячэрнія далі, **Сёньня** п’яна вішнёвая боль... **Прамінайце**, юнацкія хвалі, **Прамінайце** жыцьцёвую мель.	**Якую стылістычную фігуру на аснове лексічных паўтораў выкарыстоўвае аўтар у гэтым вершы?** **Да якой лірыкі можна аднесці гэты верш?** **Хто аўтр верша?**

7. “Гэта былі ўсё падлеткі гадоў па семнаццаць па восемнаццаць, а можа яшчэ і маладзей… Але ўсе яны былі шчырыя, простыя і надзвычайна вясёлыя хлопцы, — ён адразу пачуў сябе сярод іх сваім чалавекам, быццам з усімі знаўся ўжо не адзін год**.** Большая частка з іх былі поэты. Але, па-праўдзе кажучы, ня дужа лёгка было ў іх азначыць, дзе канчаецца поэта і пачынаецца звычайны чалавек. Былі сярод іх такія, што напісалі адзін ці два вершы, былі і такія, што ня пісалі зусім, — гэта, аднак, не перашкаджала ўсім ім мець агульныя інтарэсы і клапаціцца аб агульных справах. Адны з іх працавалі ў рэдакцыях беларускіх газэт і часопісаў, другія служылі ў іншых мясцох, трэція вучыліся, але ўся іхная праца, дзе б яна ні праводзілася, нейкім дзіўным парадкам злучалася ў адно суцэльнае… Гэта быў малады атрад беларускага “Sturm und Drang‘a”, гэта былі гарэзныя дзеці нядаўнае рэволюцыйнае завірухі.	**Хто стаў правобразам “грамады”, якая апісваецца ў тэксце?** **Патлумачце, што меў на ўвазе Міхась Зарэцкі пад словамі *“малады атрад беларускага “Sturm und Drang‘a”*.** **Як склаўся лёс рамана “Крывічы”?**
8. Я не чакаў І не гадаў, Бо жыў з адкрытаю душою, Што стрэне лютая бяда, Падружыць з допытам, З турмою. Прадажных здрайцаў ліхвяры Мяне заціснулі за краты. Я прысягаю вам, сябры, Мае палі, Мае бары, — Кажу вам — я не вінаваты!	**Хто аўтар твора, у якім годзе ён быў напісаны і якім чынам трапіў да чытача?**
9. Душа разагрэта вячэрнім агнём. Трамвай праляцеў, як двухстопны анапэст, І іскры дрыжаць за акном. Я зь вершам праходжу жыцьцёвыя тракты, Я зь вершам — і ў крозах, і ў сьне… Харэі і ямбы, і пругкія дактылі Заўсёды на варце ў мяне. Мы пройдзем супольна і будзем змагацца, Супольна зьбіваючы кожны рыф — І стромкія сьцены алітэрацый, І ўзгоркі клясычных рыфм.	**Якім вершаваным памерам напісаны верш?**
10. Падобны з твару да машчэй, А па душы даўно нябожчык, Ты жыў яшчэ, стары кашчэй, Усё мінаеш хату з дошчак. Жывеш і сохнеш – мільянер! Адхватчык прэміяў і лаўраў, Абы накалупаўся верш, Адразу ладзіш гром літаўраў. А шмат каго папрыбіраў, Каб на шляху не замінялі, І выйшаў суха з мокрых спраў Ды выстукаў яшчэ медалі.	**Каму мог Уладзімір Дубоўка адрасаваць гэты верш?**